

Pályázati azonosító: 505111/04960

Állományvédelem, restaurálás (Különös tekintettel a muzeális dokumentumokra), valamint állományvédelmi, restaurálási tevékenységhez szükséges szakmai anyagok és eszközök beszerzése

PÁLYÁZATI SZAKMAI BESZÁMOLÓ EGY RMK KÖTET, VALAMINT KÉT KÉZIRAT GYŰJTEMÉNY RESTAURÁLÁSA

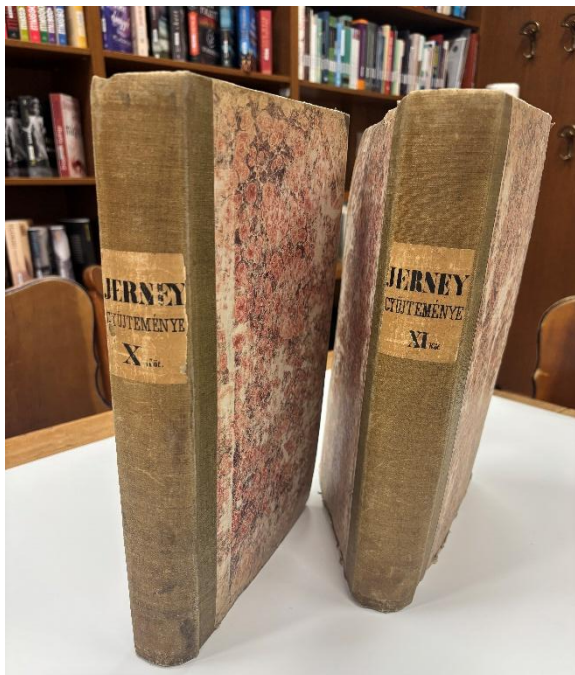
Gyűjteményünk nagyon hálás, hogy a tavalyi évi állományvédelmi pályázaton levéltárunk mellett könyvtárunk is sikeresen pályázhatott. Könyvtári pályázatunkon három kötet restaurálására nyertünk sikeresen összesen: 3.547.110,-Ft támogatást.

Pályázatunkban egyrészt két olyan kézirat restaurálására pályáztunk, amely folytatása volt a hosszú évek óta megkezdett állományvédelmi terveinknek. Ezek a kötetek jellegükben levéltári dokumentumnak minősülnek, azonban elhelyezésük könyvtárunk raktárában, pánccs szekrényben történik. Az elmúlt években, amikor csak lehetőségünk adódott egyedi

dokumentumok restaurálására pályázni, az eredetileg 25 kötetes Jerney-oklevélgyűjtemény egy-egy darabját restauráltattuk. Így jelenleg az első három, valamint az V-IX. köteteket restauráltattuk. Most pedig a soron következő X. és XI. kötetek restaurálása történt meg.

A kötetek összerendezője Mérlaki Jerney János (Dorozsma, 1800. május 12. – Pest, 1855. december 24.) őstörténész, nyelvtörténész, utazó, jogász, a Magyar Tudós Társaság tagja volt.

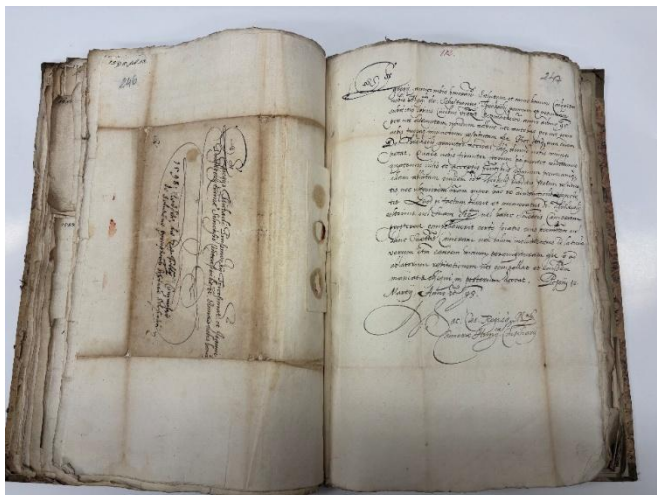

Halála után a 25 kötetből, a másolatokkal együtt összesen 4014 darab okiratból álló gyűjtemény vétel útján, 1859-ben a Kecskeméti Református Főiskola tulajdonába került. 1944-ben a IV. kötet teljesen megsemmisült, a XIV. kötetből pedig csak egy töredék maradt meg, a többi közül is megrongálódott néhány.

A Jerney-gyűjtemény 1535–1794 közötti kamarai hivatalos iratokat, adókimutatásokat, harmincad elszámolásokat, a kamarához írt magán-leveleket, egyéb vegyes iratokat

tartalmaz. Az iratokat még Jerney rendezte: részben tárgyanként, részben megyénként csoportosította, a csoportokon belül időrendbe rakta, egységenként bekötötte. Az egyházkerületi közgyűlés 127/1951. határozata alapján (a 66/1951. konventi határozatnak megfelelően, mely a Levéltárak Országos Központja felhívása nyomán keletkezett) az iratanyag 1952-ben több részletben a Ráday Gyűjteménybe került.

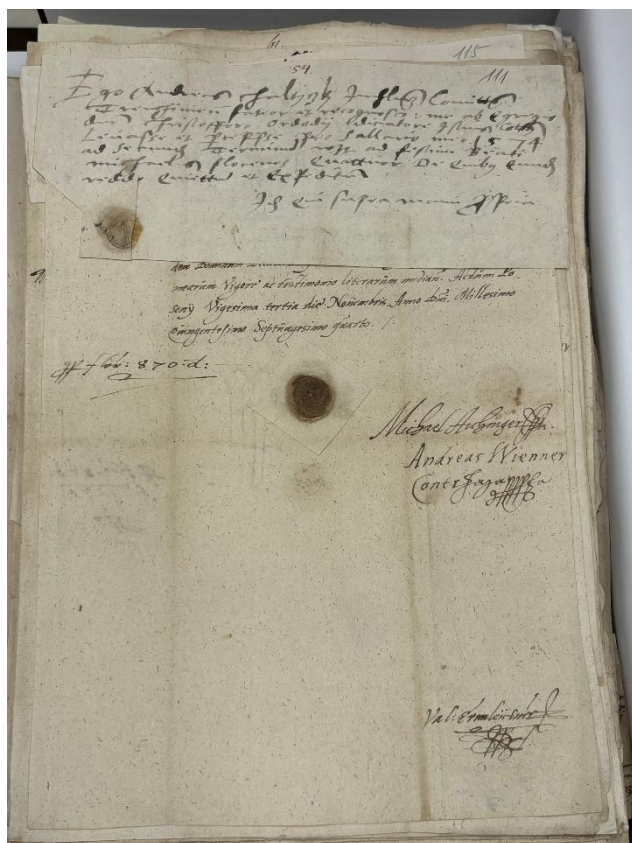

2008-ban a levéltár akkori munkatársai az iratok rendezésekor bukkantak arra a presbiteri jegyzőkönyvre, amely az 1952. február 17-én tartott presbiteri gyűlés 6. pontjában rendelkezett az egyházkerületi határozat végrehajtásáról. Fenntartónk kérésére visszakértük jogos tulajdonunkat a Ráday Levéltártól, és 2008 végére ismét a birtokunkba került a teljes gyűjtemény.

Még akkor ígéretet tettünk arra nézve, hogy lehetőségeinkhez mérten minél előbb digitalizáljuk a teljes gyűjteményt. Jerney anno, az anyag rendezésével és kötetekbe szortírozásával valószínűleg a könnyebb áttekinthetőségre törekedett, mégis úgy gondoltuk, hogy a 21. században egyrészt a digitalizáció miatt, másrészt a

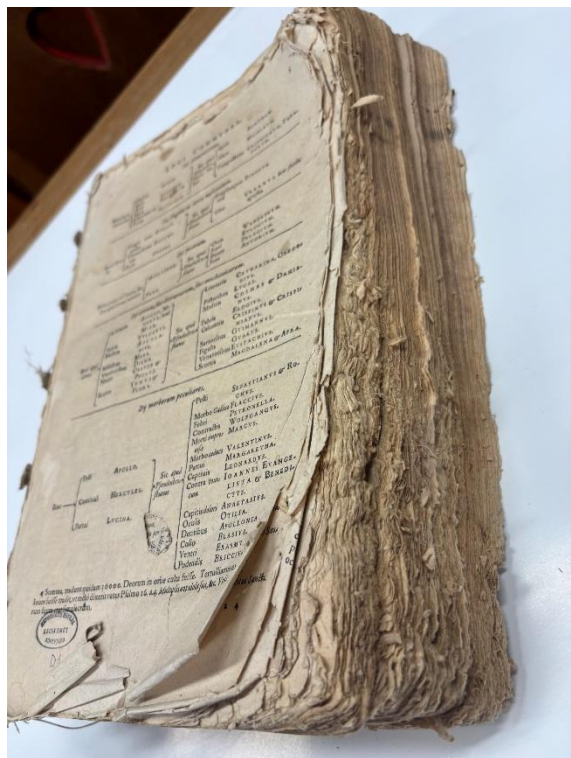
praktikusabb rendezés miatt már nem kötetnénk vissza a különböző méretű okleveleket.

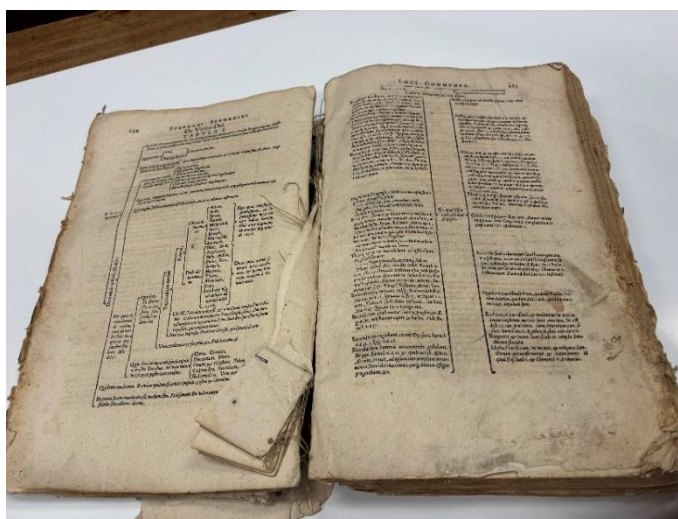
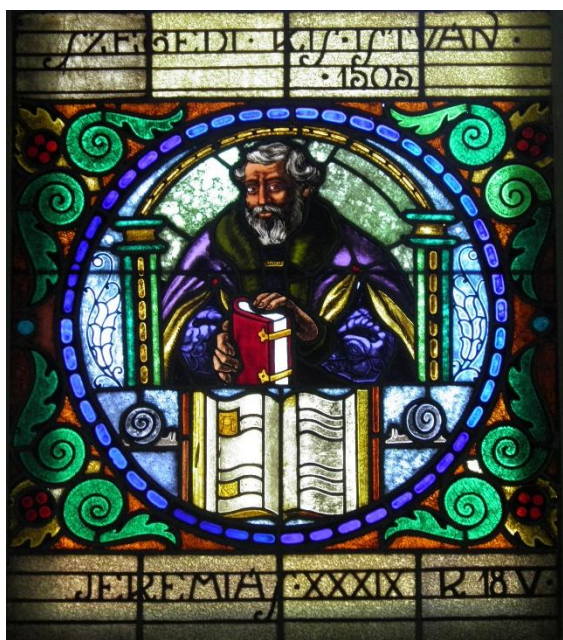
Amikor bekötésre kerültek az oklevelek, sajnos sérültek is, így mindenképpen időszerűvé vált az áttisztításuk, illetve elég sok helyen a pótlásuk, javításuk. Értékes és egyedi dokumentumokról van szó, ezért is gondoltunk arra, hogy hozzákezdjenek az egyes kötetek restaurálásához. Reményeink szerint a későbbiekben pedig folytatódhat a további kötetek rendbetétele. A X. kötet tartalma: Nyitra vármegyét illető iratok 1604-1736 között, összesen 436 számozott oldalt tartalmaz. A kötet restaurálását Csillag Ildikó az ArchivArt Könyvrestaurátor Műhely munkatársa végezte el.

A XI. kötet tartalma pedig Trencsén vármegyére vonatkozó iratok 1535-1725 között összesen 474 számozott oldal. A kötet restaurálását Mezeiné Victor Örzse szintén az ArchivArt Könyvrestaurátor Műhely munkatársa készítette el.

Mivel kéziratgyűjteményről van szó eddig a MNMKG OSZK Muzeális Könyvtári Dokumentumokat Nyilvántartó adatbázisába nem tudtuk feltölteni, de a sikeres pályázati elbírálás után ezt pótoltuk. Ugyan könyvtári dokumentumokról van szó, amelyek egyediek és védettnek minősülnek, viszont nem könyvek.

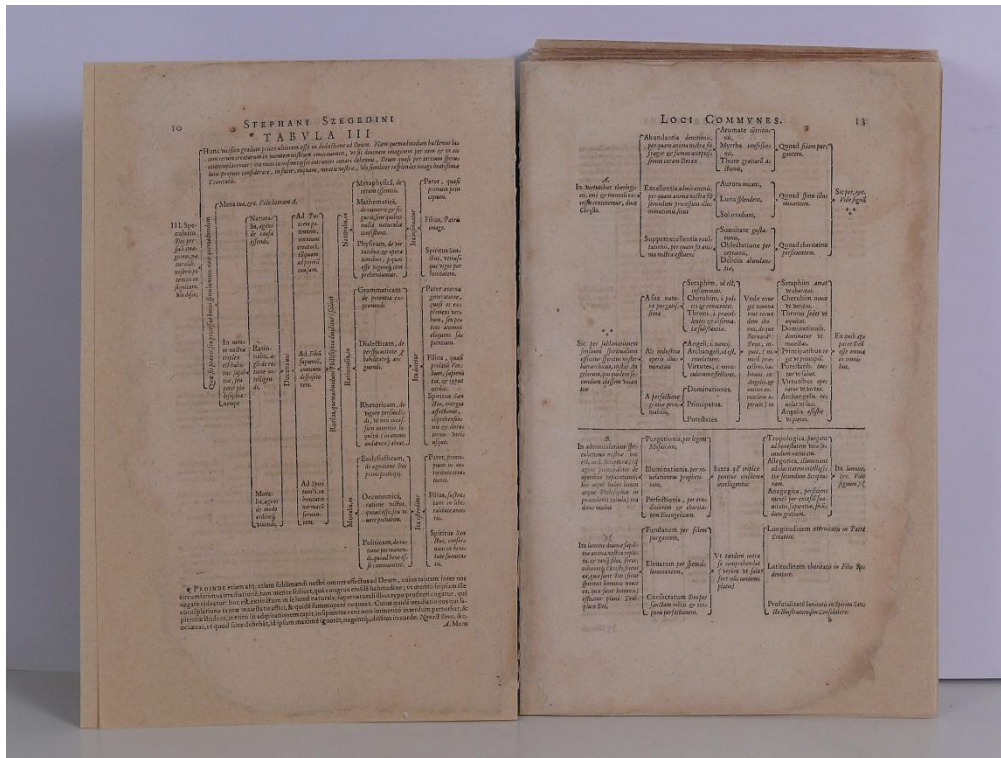
Harmadik tételként restauráltatott kötetünk egy nemrégiben visszakerült RMK dokumentumunk, amely elég megviselt állapotban volt. A fertőzött, penészes kötetet 2025 tavasszán sikerült fertőtleníttetnünk, így már csak a restaurálása volt hátra. RMK gyűjteményünk egyik értékes darabjáról van szó, Szegedi Kis István legfontosabb és legterjedelmesebb teológiai munkájáról, a Loci Communes-ről. A kötetet 1608-ban Bázelen adták ki.

Szegedi Kis Istvánról úgy tudjuk, hogy Kecskemét város reformátora is volt, elődeink ezért az Újkollégium

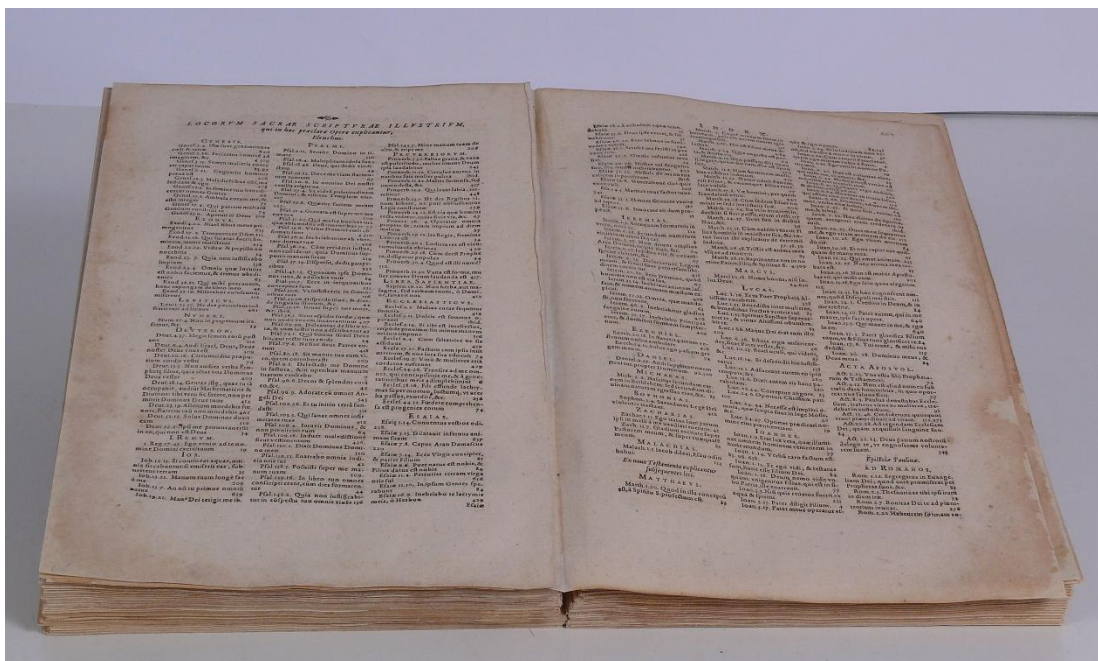
dísztermének egyik üvegablakán megörökíteni is kívánták alakját. Életútját jól ismerhetjük Skarica Máténak köszönhetően, aki tanítványa és egyben munkatársa is volt. A kor jeles egyetemein is tanult, így Bécsben, Krakkóban és Wittenbergben, majd hazatérve tanított és lelkeszi feladatokat látott el. Levéltári forrásainkból tudjuk, hogy diákjaink is ezeket a külföldi egyetemeket preferálták a leginkább.

Tanára volt 1553-ban többek között annak a tolnai iskolának is, amely végül 1599-ben tanítóival, lelkészével (Buzás Mihály), gyülekezetével a török elől menekülve teljes egészében áttelepült Kecskemétre.

Fontosabb munkái mind külföldön jelentek meg. Szegedi híve és gyakorlója volt a 16. században kialakult egzakt teológiai tudományosságnak, melyet akár református skolasztikának is lehet nevezni. Ez valamennyi munkáján erőteljesen átüt. A kiválasztott teológiai munka több kiadást is megélt. Melancthon meghatározása alapján a loci communes a tan vagy a tudományág valamennyi tárgykörének főrészei (praecipua capita) jelenti. Műfaját tekintve több, mint puszta dogmatika. Megtalálható benne az etika, oktatás, politika és egészségtan is, amolyan református teológiai enciklopédia. Mindmáig meghatározó vélemény a munkáról, hogy nem eredeti alkotás, hanem a 16. századi élvonalbeli református teológusoktól szó szerint átvett kompiláció. Munkájának forrásai között ott található Wolfgang Musculus, Béza Tódor, Kálvin János, Bullinger Henrik, Veresmarty Péter, és Bucer Márton írásai. A 467 táblázatból álló, hatalmas teológiai enciklopédia szinte minden egyes lapjának a forrásait sikerült azonosítani. A kötet restaurálását Mezeiné Victor Örzse az ArchivArt Könyvrestaurátor Műhely munkatársa végezte.

Kötetünk kötéstábla nélküli, és erősen hiányos példány volt, ezért a munka elkezdése után nem sokkal a restaurátorokkal egyeztetve úgy döntöttünk, hogy a meglévő eredeti lapok restaurálását követően, ha sikerült, akkor egy eredeti példányból a hiányzó oldalakat pótoljuk és így kiegészítve került új kötésbe.

Ezt a hiányzó példányt végül a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtárban sikerült megtalálni, így Fischer Bálint és Takács Karolina könyvtárosok voltak a segítségünkre, akik szkennelték a hiányzó több, mint 300 oldalt. A nyomdai javítási és tördelési munkákat pedig a kecskeméti Print2000 Kft. munkatársa végzi, és itt is került az eredetihez hasonló lapokra nyomtatva. De miért is fontos számunkra ez a kötet? Egyházkerületünk, a Dunamelléki Református Egyházkerület idén ünnepli 450. évfordulóját.

Ahogy korábban már kiemelttem, a reformáció kálvinista, azaz helvét ágának legfőbb képviselője a hódoltság területén **Szegedi Kis István** (1505–1572) volt, akinek kulcsszerep jutott a református egyházszervezet kiépítésében. Püspöksége (szuperintendenssége) alá több esperesség tartozott, ezekben születtek azok a helyi egyházigazgatási törvények, amelyek a **Hercegszöllősi Kánonok** előzményei voltak. Az 1560-as években már szükségessé vált az egységes református kánonok elkészítése.

Szegedi Kis István részt vett ennek az összeállításában, de az elfogadását már nem élte meg annak létrejöttét. Utódja, Veresmarti Illés püspök egy drávaszögi kis faluba, Hercegszöllősbe (jelenleg Kneževi Vinogradi néven Horvátországhoz tartozik) hívta össze a közzsinatot **1576. augusztus 16-17-ére** – nem sokkal Mohács 50. évfordulója előtt –, hogy megtárgyalják a kánonok kérdését. A korábbi kánonok kéziratát, amelyet Skaricza Máté ráckevei lekipásztor őrzött meg, időközben szükségessé vált módosításokkal egészítették ki, végül a jelen lévő negyven lekipásztor elfogadta azt és így hatályba is lépett.

Egyházkerületünk idei egyik kiemelt és fontos eseménye lesz ehhez kapcsolódóan az október 3-i Ráday Napok rendezvénye, amelynek városunk, gyülekezetünk ad otthont. Ide várjuk az egyházkerületünkben található egyházmegyéek gyülekezeti tagjait, vendégeket. Erre az alkalomra pedig egy interaktív kiállítással készülünk, amelynek kiemelt és fontos tárgya lesz a most restaurált Szegedi Kis István kötet. Hálásak vagyunk, hogy sikerült egyrészt pótolnunk a hiányzó részeket, másrészt teljes egészében megújulhatott ez a példány.

Kecskemét, 2026. július 15.

gyűjteményvezető

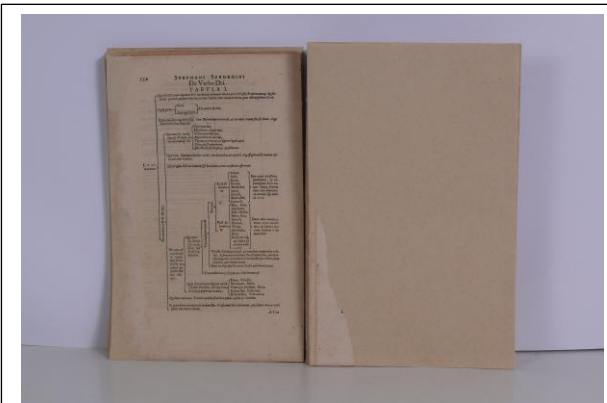
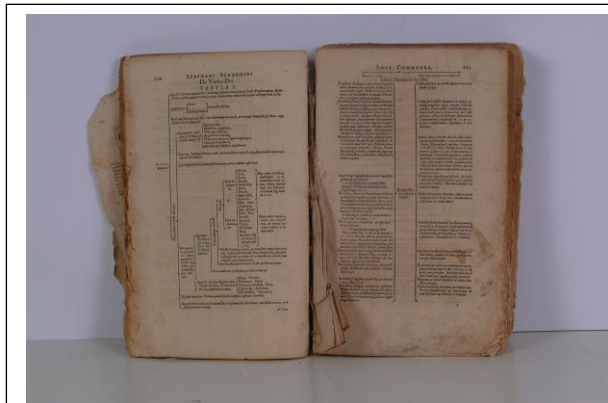
ArchivArt Könyvrestaurátor Műhely Kft.
1088 Budapest, Üllői út 2-4. I. emelet 1.
Tel./fax: 36-1/306-4574

Kecskeméti Református Egyházközség Könyvtára és Levéltára
Kecskemét, 6000
Szabadság tér 7.

Beszámoló az alábbi 3 levéltári dokumentum restaurálásáról

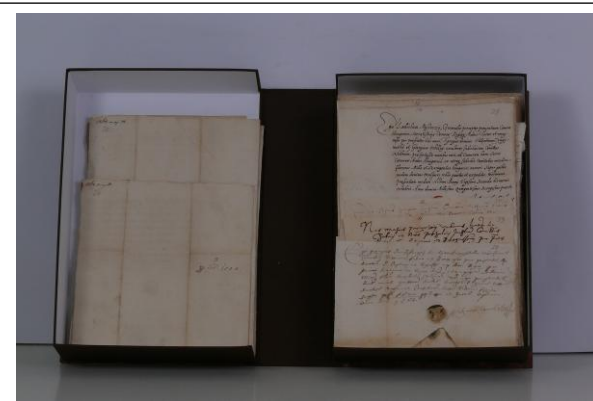
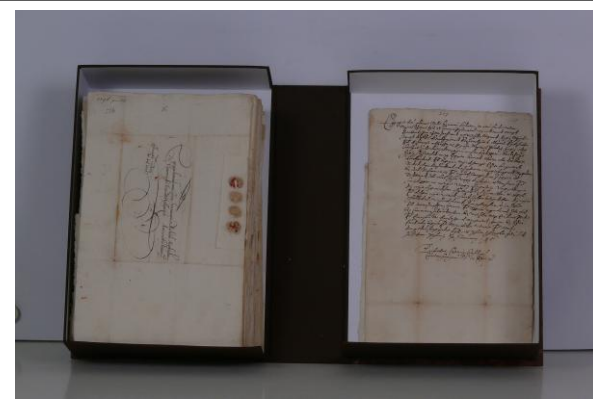
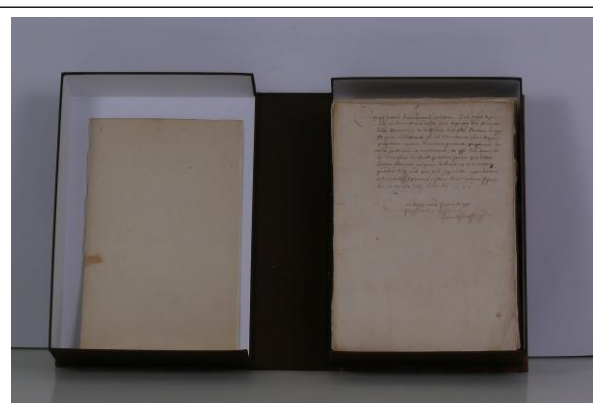
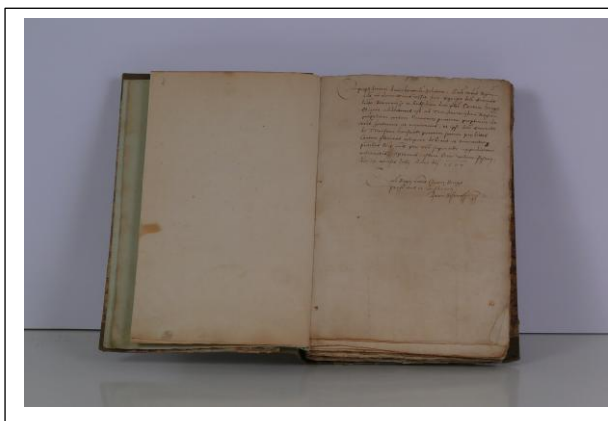
A D 1 jelzetű, Szegedi Kis István: *Theologiae Sincerae Loci Communes De Deo Et Homine ... (Basel, 1608)* kötet restaurálása a fotódokumentáció elkészítésével kezdődött. Már fertőtlenítve volt a kötet, de azért elszívóban végeztük el a portalanítást és az óvatos száraz tisztítást. A lapszámozás ellenőrzése mellett a kötetet ívekre bontottuk, a hiányokat rögzítettük. A lappárokat mostuk és utánenyveztük. A javításokat kézi javítással végeztük japán fátyol papír, japán papír, színben illő merített papír és glutofix használatával. A nagyon sérült lapok kiegészítése és megerősítése papírontással történt, amihez papírpépet, krétát és tylose-keményítő elegyből készített utánenyvező anyagot használtunk. A hiányos íveket merített papírral pótoltuk. Kornak megfelelő előzékeket készítettünk merített papírból. Az íveket 5 dupla kender bordára fűztük fel. Semleges oromszegőt készítettünk. Egészbőr kötést készítettünk. A bőrt konzerváltuk. Fotódokumentációt készítettünk a restaurálás utáni állapotról.

A kötetet Mezeiné Victor Örzse restaurálta.

A K 240/10 jelzetű, Jerney Gyűjtemény X. kötetének (Tartalma: Nyitra vármegyét illető iratok (1604-1736) restaurálása a fotódokumentáció elkészítésével kezdődött. A portalanítás és óvatos száraz tisztítás után a kötetet szétszedtük. A számozás ellenőrzésével az irategységeket szétválasztottuk. A szétválasztott lapokat mostuk, a régi ragasztó nyomokat eltávolítottuk, savtalanítottuk és utánerenyveztük. A javításokat kézi javítással végeztük japán fátyol papír, japán papír, színben illő merített papír és glutofix használatával. A javítás után a lapokat és leveleket óvatosan kipréseltük. Mivel mindegyik levél önálló ezért a további tároláshoz egy savmentes papírral bélelt védő dobozt készítettünk. Fotódokumentációt készítettünk a restaurálás utáni állapotról.

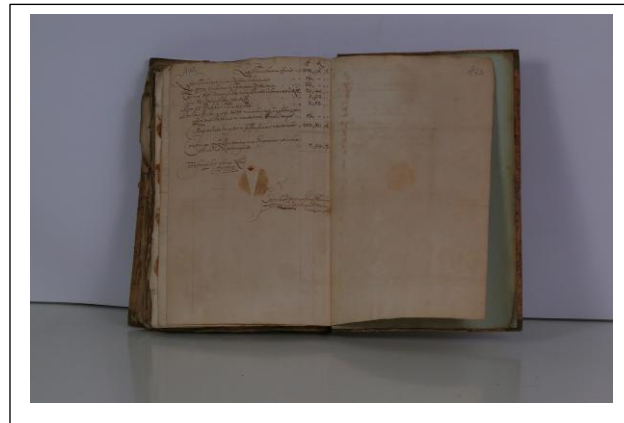
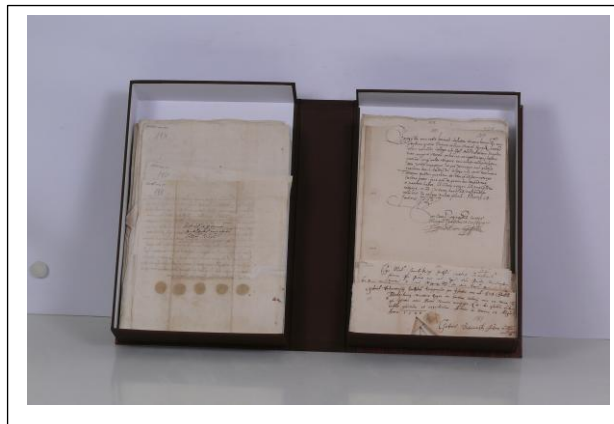
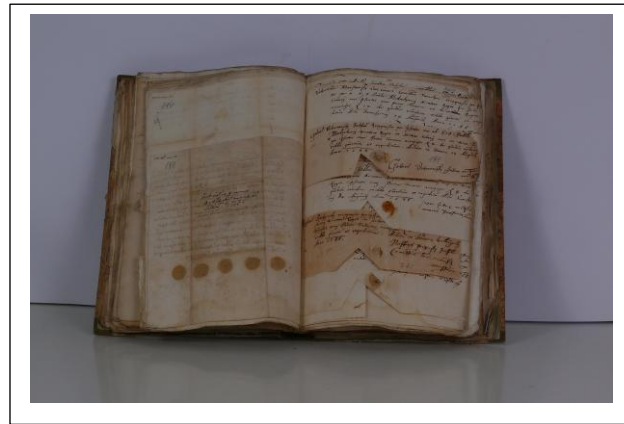
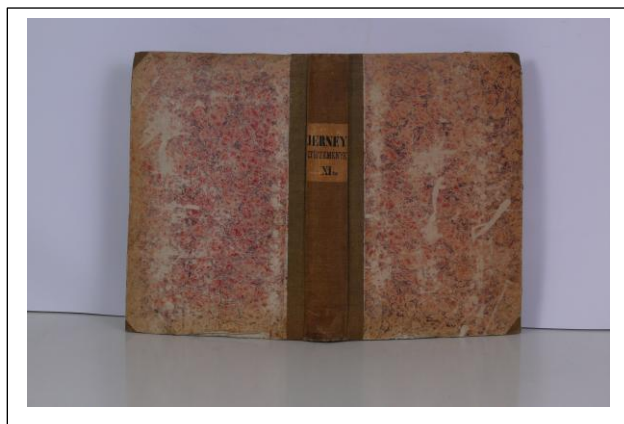
Az iratokat Csillag Ildikó restaurálta.

A kötet restaurálás előtt és után

A K 240/11 jelzetű, Jerney Gyűjtemény XI. kötetének (Tartalma: Trencsén vármegyére vonatkozó iratok (1535-1725)) restaurálása a fotódokumentáció elkészítésével kezdődött. A portalanítás és óvatos száraz tisztítás után a kötetet szétszedtük. A számozás ellenőrzésével az irategységeket szétválasztottuk. A szétválasztott lapokat mostuk, a régi ragasztó nyomokat eltávolítottuk, savtalanítottuk és utánernyveztük. A javításokat kézi javítással végeztük japán fátýol papír, japán papír, színben illő merített papír és glutofix használatával. A javítás után a lapokat és leveleket óvatosan kipréseltük. Mivel mindegyik levél önálló ezért a további tároláshoz egy savmentes papírral bélelt védő dobozt készítettünk. Fotódokumentációt készítettünk a restaurálás utáni állapotról.

Az iratokat Mezeiné Victor Örzse restaurálta.

ArchivArt Könyvrestaurátor Műhely Kft.
1088 Budapest, Üllői út 2-4. I. emelet 1.
Tel./fax: 36-1/306-4574

A kötet restaurálás előtt és után

Budapest, 2026. május 18.

Gy. Molnár Kerstin

Gy. Molnár Kerstin
ArchivArt Könyvrestaurátor Műhely Kft.
szakmai vezető

ArchivArt
Könyvrestaurátor Műhely Kft.
1088 Budapest, Üllői út 2-4.
Cégjegyzékszám: 01-09-685003
Adószám: 11954501-2-42
K&H 10201006-50087963-00000000